

Regeringskansliet
Adress
m.registrator@regeringskansliet.se
Kopia
kerstin.gronman@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss av underlag till kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat

Sammanfattning

Vi instämmer huvudsakligen i förslaget till färdplan med organisation och rollfördelning för Sveriges arbete med klimatanpassning. Vi vill dock betona att klimatanpassning så långt möjligt bör integreras i befintliga strukturer och arbetssätt för att undvika att skapa parallella system. Delar av den föreslagna färdplanen bör kunna integreras i befintliga system på ett bättre sätt.

Vi anser att två av remissens fyra huvudslutsatser är avgörande för det fortsatta klimatanpassningsarbetet, och åtgärder inom dessa områden bör prioriteras:

- Regelverk behöver anpassas, roller och ansvar samt strategier och mål måste tydliggöras
- Hur kostnader ska fördelas mellan olika aktörer och hur resurser till prioriterade åtgärder ska säkerställas behöver klargöras

Remissen innehåller närmare etthundra förslag. Förslagen ligger på olika nivåer och hanterar både övergripande och detaljerade frågor. Vi anser att det finns en tydlig obalans i förslagets inriktning, där behoven inom några ämnesområden är väl representerade medan andra viktiga ämnesområden är underrepresenterade eller saknas. Klimatanpassning spänner över i stort sett alla samhällsområden. Därför är det viktigt att bredda remissens analys av behov ytterligare och komplettera med ämnesområden som saknas inför långtgående prioritering mellan olika detaljerade förslag.

Generellt anser vi att det finns tillräckligt med information från klimatscenarier för att utforma och genomföra klimatanpassningsåtgärder, med nya länsanalyser som uppdateras av SMHI under 2015. Sammantaget ger remissförslagen intryck av att det finns stort behov att förbättra databaser för olika klimatparametrar, som underlag för mer detaljerade scenarier. Länsstyrelsen instämmer inte helt i den bilden. Vi anser att det är viktigare att prioritera insatser för att de klimatscenarier och geografiska data som redan är framtagna verkligen kommer till användning. Avgiftsbeläggningen av licenser för geografiska data från olika nationella myndigheter försvårar och hindrar ibland Länsstyrelsen att förmedla GIS-baserade riskanalyser till kommunerna.

I detta yttrande behandlar Länsstyrelsen enbart de remissförslag som vi bedömer är särskilt angelägna, samt förslag som direkt berör länsstyrelsernas verksamhet. Vi belyser också ett antal viktiga frågor som vi anser behöver uppmärksammas och få större utrymme i form av förslag.

Färdplan för Sveriges klimatanpassning - Samordning och prioriteringar

Vi instämmer huvudsakligen i förslaget till färdplan med organisation och rollfördelning för Sveriges arbete med klimatanpassning, illustrerad i remissens tabell 1. Vi bedömer dock att samordningen bör kunna organiseras på ett bättre och mer rationellt sätt för den grupp av förslag i tabell 1 som är gråmarkerade i detta yttrande (se nästa sida). Den föreslagna färdplanen skulle innebära att SMHI får huvudansvaret för prioriteringar mellan olika behov av forsknings-, utvecklings- och åtgärdsinsatser, samt behov av databaser. De inlagda pilarna i Tabell 1 på nästa sida pekar ut områden där SMHI föreslås få ansvar att:

- a) sammanställa underlag för prioriteringar, föra dialog med forskningsfinansiärer,
- b) samordna nationella myndigheter, och
- c) rapportera prioriterade behov till nationell expertkommitté och till Regeringen.

Länsstyrelsen anser att ovanstående uppdrag inte enbart bör tilldelas en enskild myndighet. Det finns stor risk att myndighetens egna intresseområden får oproportionerligt stort utrymme, på motsvarande sätt som obalansen i fördelningen av förslag som presenteras i denna remiss.

Vi anser att avvägningar och prioriteringar mellan behov inom olika sakområden istället bör hanteras av ett myndighetsråd med stor bredd, motsvarande Miljömålsrådet. För att kunna göra balanserade avvägningar och prioriteringar krävs en mycket stor samhällsbredd och insikt om problematik och möjligheter inom olika myndigheters ansvarsområden. Vi anser också att det bör utredas om det är lämpligt att utvidga Miljömålsrådets ansvarsområde till att även omfatta klimatanpassning. Här finns stora samordningsvinster att göra eftersom arbete med klimatanpassning till stora delar överlappar med miljömålsarbetet. En nackdel kan vara att rådet riskerar att bli alltför stort, då det skulle behöva kompletteras med flera strategiskt viktiga myndigheter som t.ex. Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap och Statens Geotekniska Institut.

Regeringen har nyligen återinrättat Miljömålsrådet som en tvärsektoriell plattform för att stärka arbetet. Rådet består av chefer för 17 myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Medverkande myndigheter ska bilda ett nätverk med experter från respektive myndighet. Nätverket ska med sin sakkunskap stödja rådet med underlag och konsekvensbedömningar.

Förslag 3:4

Vi avstyrker förslaget om en rådgivande nationell expertkommitté som verkar direkt mot departement. Vi anser att det rådgivande organet istället bör vara ett myndighetsråd med stor bredd motsvarande Miljömålsrådet. Vi instämmer i att det finns behov av experter för olika sakområden som kan förse myndighetsrådet med underlag och bedömningar. Ett nätverk av experter skulle kunna ta fram underlag till rådet, medan rådet skulle ansvara för avvägningar och prioriteringar som förmedlas till departement.

Utdrag ur remissens tabell 1: "Föreslagen färdplan för samordning av klimatanpassning."

Texten på föregående sida refererar till inlagda pilar och gråmarkerat område i nedansående tabell.

Regering och departement med rådgivande funktioner					
		<p>En kontaktpunkt för klimatanpassning utses inom de departement som berörs av klimatanpassning och ett departementsöverskridande forum etableras. Det departementsöverskridande forumet säkerställer att klimatanpassningsaspekter inkluderas i fler regeringsuppdrag än de som berör medel som är direkt avsatta till för klimatanpassning.</p> <p>Regeringen utser ett ansvarigt departement för klimatanpassning, som även leder det departementsöverskridande forumets arbete</p> <p>Regeringen deltar aktivt i EU-samarbetet, inklusive i EU:s regionala Östersjösamarbete.</p> <p>Regeringen tar fram en nationell strategi, tillsammans med en handlingsplan som kan stämmas av mot EU:s resultatavlas processmål.</p> <p>Regeringen utreder hur kostnader för klimatanpassning bör finansieras, samt hur ansvaret ska fördelas.</p> <p>Regeringen ser över lagstiftning och regelverk så att de är ändamålsenliga för klimatanpassning av Sverige.</p>			
Förslag 3:4	c	<p>En rådgivande nationell expertkommitté för klimatanpassning tillsätts. En initial uppgift är att ta fram underlag till en nationell strategi och handlingsplan. Kommitténs arbete leds av Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI.</p> <p>SMHI rapporterar prioriterade forsknings- och utvecklingsbehov, samt behov av tillgängliggörande av kunskap, databaser och beslutsstöd till den nationella expertkommittén och regeringen, som underlag till utformning av regeringsuppdrag och till forskningspropositionen för 2017-2020.</p> <p>Miljömålsrådet beaktar specifikt hur klimatförändringar påverkar arbetet med miljömålen.</p> <p>Naturvårdsverket får, som tilläggsuppdrag till den fördjupade utvärderingen av möjligheterna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, i uppdrag att sammanställa en översyn av miljömålsarbete med hänsyn till klimatförändringar i tidsperspektivet 2020-2100.</p>			
	b	<p>Nationell myndighetssamordning</p> <p>SMHI får övergripande ansvar för samordning av nationella myndigheters arbete, samt för samordning mellan regionala och nationella myndigheter. Dessutom ansvarar SMHI för nationell samordning relaterat till tillgängliggörande av kunskap och kunskapsstöd.</p> <p>MSB bidrar med samordning av att förebygga och hantera olyckor och kriser i dagens och framtida klimat.</p> <p>Naturvårdsverket bidrar med samordning av klimatförändringsaspekter i miljömålsarbetet.</p> <p>SMHI etablerar ett gemensamt forum som säkerställer att de tre myndigheternas nationella samordningsansvar koordineras.</p>			
		<p>Underlag till uppföljning och utvärdering av nationella strategier och handlingsplaner</p> <table border="1"> <tr> <td>SMHI har huvudansvar för nationella och internationella uppföljningar och utvärderingar.</td> <td>MSB bidrar till de delar som rör förebyggande arbete och hantering av olyckor och kriser.</td> <td>Naturvårdsverket bidrar till de delar som rör klimatförändringar och miljömål.</td> </tr> </table>	SMHI har huvudansvar för nationella och internationella uppföljningar och utvärderingar.	MSB bidrar till de delar som rör förebyggande arbete och hantering av olyckor och kriser.	Naturvårdsverket bidrar till de delar som rör klimatförändringar och miljömål.
SMHI har huvudansvar för nationella och internationella uppföljningar och utvärderingar.	MSB bidrar till de delar som rör förebyggande arbete och hantering av olyckor och kriser.	Naturvårdsverket bidrar till de delar som rör klimatförändringar och miljömål.			
	a	<p>Underlag till prioriterade forsknings- och utvecklingsinsatser, samt tillgängliggörande av kunskap och beslutsstödsverktyg</p> <p>SMHI tar fram underlag för prioriteringar av behov av forsknings- och utveckling, databaser, verktyg och stöd, samt dialog med forskningsfinansiärer.</p> <p>MSB bidrar genom prioriteringar som görs inom Nationell plattform för arbete med naturolyckor, samt beställer forskning inom området samhällsskydd och beredskap.</p> <p>Naturvårdsverket bidrar genom samordning av prioriteringar kopplade till miljömålsarbetet.</p> <p>SMHI tillgängliggör befintlig kunskap, verktyg och stöd för klimatanpassningsarbete.</p> <p>SMHI ansvar för driften av den nationella klimatanpassningsportalen som är den naturliga ingången för aktörer som söker information om och stöd för klimatanpassning.</p>			
		<p>Nationell sektoriell samordning</p> <p>Nationella sektors- och expertmyndigheter tar fram och följer upp nationella mål och handlingsplaner för sina respektive ansvarsområden.</p> <p>Myndigheterna får inskrivet i sina instruktioner hur de ska initiera, stödja och följa upp klimatanpassningsarbete.</p>			

Synpunkter på förslag som Länsstyrelsen bedömer särskilt angelägna

Här behandlas enbart de remissförslag som vi bedömer är särskilt angelägna, samt förslag som direkt berör länsstyrelsernas verksamhet. I bifogad Excelfil finns samlat kommentarerna till de nedanstående, samt till ytterligare ett antal förslag som Länsstyrelsen anser är viktiga, men bör ha lägre prioritet än nedanstående.

Förslag 3:6

”Berörda sektors- och expertmyndigheter får inskrivet i sina instruktioner att de ska initiera, stödja och följa upp klimatanpassningsarbete inom sitt ansvarsområde.”

Vi tillstyrker förslaget. Vi ser detta som en central nyckel till förbättrad klimatanpassning av Sverige. Hittills har ett fåtal myndigheter haft i uppdrag att arbeta med klimatanpassning. Länsstyrelserna har haft i uppdrag att initiera och samordna klimatanpassning på regional nivå sedan 2009. Vi anser att länsstyrelsernas arbete med att integrera klimatanpassningsaspekter inom olika sakområden har försvårats avsevärt av att flera viktiga sektorsmyndigheter inte haft något uppdrag att arbeta med klimatanpassning. Detta gäller exempelvis Boverket och Naturvårdsverket.

Förslag 3:10

”Regeringen ger en särskild utredare i uppdrag att se över lagstiftning och regelverk så att de är ändamålsenliga för klimatanpassning av Sverige.”

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och anser att detta är en av de viktigaste åtgärderna. Uppgiften är oerhört omfattande och behöver troligen delas upp i flera olika utredningar.

Förslag 3:12

”Nationell finansiering ges till kommuner för en tidsbegränsad samordnad funktion för klimatanpassning. Kostnaden uppskattas till 1 miljon kronor per kommun och år för en period på ca 3 år per kommun. Kommunerna ska årligen redovisa hur medlen har använts och vilka resultat som de lett till.”

Förslaget tillstyrkes. Vi bedömer att en tidsbegränsad nationell finansiering för kommuner skulle få igång arbetet med insatser på lokal nivå ordentligt. För att få god effekt anser vi dock att det bör utformas som ett sökbart stöd som kan användas för både konkreta åtgärder och för strategiskt arbete. Anledningen är att kommunerna har kommit olika långt och de har olika behov, kopplat till riskbild och t.ex. ekonomiska förutsättningar.

Förslag 3:18

”Arbetet vid Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI med den nationella klimatanpassningsportalen stärks genom att flera myndigheter, men även näringslivets branschorganisationer, ansluter sig till samarbetet.”

Vi tillstyrker förslaget. Det är mycket viktigt att utvidga bredden vid nationellt kunskapscentrum.

Förslag 3:22

"Tillsätt en särskild utredare med uppdrag att ge förslag på hur framtida arbete med anpassning till klimatförändringar kan och bör finansieras och hur ansvaret bör fördelas mellan stat, kommun och enskild. Utredningen bör även se över om samhällets försäkringsskydd i sin nuvarande utformning är tillräckligt för att klara av de skadekostnader som kan följa av ett förändrat klimat och i vilken utsträckning det stimulerar klimatanpassning."

Förslaget tillstyrkes. Länsstyrelsen anser att det är mycket viktigt att finansierings- och ansvarsfrågorna utreds. I dagsläget finns en osäkerhet kring ansvarsfrågor som hämmar arbetet med åtgärdsinsatser.

Förslag 7:7

"Den nationella myndighet som får ansvar för upphandling (tillsvidare Konkurrensverket) får i uppdrag att ta fram kriterier för klimatanpassad upphandling inom Lagen för offentlig upphandling. Uppdrag bör inkludera att tillsammans med Boverket sprida kunskap till politiker och kompetens till kommunala upphandlare om kriterierna, samt om möjligheten att ställa krav på klimatanpassning inom ramen för Lagen om offentlig upphandling."

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Vi anser att detta är en mycket viktig åtgärd som ger stort genomslag. Tydliga kriterier och vägledning kring tillämpning i upphandling är mycket viktigt för att minska antalet insatser som måste göras för att rätta till i efterhand. Detta bör vara en kostnads- och resurseffektiv åtgärd.

Förslag 9:3

"Boverket får i uppdrag att, tillsammans med Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, öka tillgången till vägledning och data som möjliggör planering av grön och blå infrastruktur i urban miljö, integrerat med andra aspekter."

Förslaget tillstyrkes, det är dock viktigt att Naturvårdsverket involveras i arbetet. Länsstyrelsen anser att insatser för att öka mängden grönytor och vattenstråk i bebyggd miljö bör prioriteras högt. Det ger många positiva effekter; dämpar översvänningsproblematik vid t.ex. skyfall, ökar biologisk mångfald, gynnar ekosystemtjänster, sänker lufttemperaturen under heta dagar, större träd ger skugga, dämpar buller, absorberar luftföroreningar och binder kol (CO₂). Sammantaget bidrar det till en attraktiv miljö för människor. Med tanke på alla positiva effekter bör detta generellt vara en mycket kostnadseffektiv åtgärd.

Ämnesområden där viktiga åtgärder saknas

Länsstyrelsen anser att nedanstående områden behöver utredas och få större utrymme i form av förslag.

Vägledning kring planeringshorisonter, utsläppskurvor och säkerhetsmarginaler

Länsstyrelsen anser att det generellt behövs vägledning kring vilka planeringshorisonter och vilka antaganden om framtida växthusgasutsläpp (utsläppskurvor för klimatscenerierna) som bör användas i olika sammanhang. I dagsläget finns stora variationer runtom i landet kring hur detta hanteras. Det gäller exempelvis byggande i låglänta områden med översvänningsrisk eller kapaciteten att hantera skyfall hos olika miljöfarliga verksamheter. Det behövs också vägledning kring vilka säkerhetsmarginaler som är rimliga att använda i olika sammanhang. Detta är en mycket svår avvägning, som exempel kan nämnas att Köpenhamn under en period av sju år har drabbats av tre mycket kraftiga skyfall varav ett motsvarar 10 000 års återkomsttid. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att staten tar ställning till vilka generella grundförutsättningar som bör gälla i samhällsutvecklingen, istället för att överlämna det till enskilda länsstyrelser, kommuner eller andra aktörer.

Klimatförändringar bortom år 2100

I samhällsplanering finns stort behov av scenarier som sträcker sig betydligt längre än de tillgängliga scenarierna som regelmässigt når till år 2100, bara 85 år bort. Vid utformning av detaljplaner brukar man ofta utgå från 100 års användningstid, men många av de konstruktioner som byggs idag kommer att användas betydligt mer än 100 år.

Framtida konkurrens om vatten

Dricksvattenutredningens uppdrag är begränsat till Sveriges allmänna dricksvattenförsörjning. Bevattningsbehovet av jordbruket ökar med ökande temperaturer. Länsstyrelsen anser att det är mycket viktigt att utreda framtida konkurrensförhållanden om vatten, något som alltså inte hanteras av Dricksvattenutredningen. För södra Sverige indikerar klimatscenerierna tydligt minskad vattentillgång under sommaren, i utsatta områden kring 40 % minskning vid 2100¹. Detta berör relativt tätbefolkade områden med stor andel jordbruk, och redan under dagens förhållanden är det konkurrens om vattnet i flera områden. Vi anser att det är viktigt att utreda framtida konkurrens om vatten och analysera åtgärdsbehov.

¹ [Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning, SOU 2015:51, del 1/2 \(pdf 4 MB\)](#), figur 2:3

Konsekvenser av klimatförändringar och klimatanpassningsåtgärder för ekosystem och viktiga ekosystemtjänster - särskilt Östersjön

Klimatförändringar påverkar ekosystem både på land och i vatten. Särskilt Östersjöns ekosystem är redan i utgångsläget mycket hårt ansträngt av många olika påverkansfaktorer. Som konsekvens av ökade klimatförändringarna väntas ökad tillförsel av näringsämnen och föroreningar sänkt salthalt och höjd vattentemperatur. De ekologiska följdfeffekterna är dåligt kända. Det finns stor anledning att förvänta ytterligare ökade påfrestningar genom anpassningsåtgärder för optimerad produktion inom jord- och skogsbruk. De areella näringarna beräknas bli gynnade av klimatförändringarna under förutsättning att man kan lösa ökat behov av dränering, bevattning, gödsling, bekämpning av skadedjur och sjukdomar mm. Åtgärderna som behövs för ökad produktion ökar belastningen av vattenmiljön, och här krävs stor miljöhänsyn. Det finns många näringar som är starkt beroende av Östersjöns ekosystemtjänster som riskerar att drabbas allvarligt, t.ex. besöksnäring och fiskenaering.

Länsstyrelsen anser att klimatförändringarnas och anpassningsåtgärdernas konsekvenser för ekosystem måste utredas vidare, som bakgrund för att kunna utforma relevanta åtgärder.

I detta ärende har Landshövding Berit Andnor Bylund beslutat. Klimat- och energisamordnare Cecilia Näslund har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också klimathandläggare Samuel Karlström deltagit.

Berit Andnor Bylund
Landshövding

Cecilia Näslund
Klimat- och energisamordnare

Bilaga 1: Excelfil ”Lst Blekinge_lista synpkt åtgärdsförslag.xlsx”